

Cykelløb under hagekorsets skygge

Danske cykelrytteres deltagelse i Großdeutschlandfahrt og Berlin-København 1937-1939

Af Tabea Thielmann

Den 1. juli 2022 starter Tour de France i København, og Danmark bliver det 10. og nordligste land, der har stået for løbets optakt i dets historie. Mens cykelrytterne suser lige forbi Dansk Jødisk Museum, griber vi chancen for at fortælle historien om dengang danske cykelryttere deltog i et løb, som efter nazisternes forestilling skulle overgå den traditionsrige Tour de France: Großdeutschlandfahrt.

Danske Arne Pedersen leder feltet gennem byen Neumarkt, 1939.

Ville vise sin storhed frem

Som et led i at fremme de tyske idealer og demonstrere tysk overlegenhed generelt, planlagde Nazityskland fra slutningen af 1930'erne også at overtage den førende position indenfor cykelsporten. Til det formål udviklede Nazityskland det nationale cykelløb Großdeutschlandfahrt, som blev afviklet i årene 1937-1939.

Løbet gav samtidigt Nazityskland en chance for at demonstrere herredømmet over sit voksende territorie. I 1939 var løbet op på 22 etaper igennem hele det gamle Tyskland, størstedelen af Østrig samt det annekterede Sudeterland i Tjekkiet. Løbet overgik Tour De France målt på antallet af kilometer, etaper og endda præmiepenge.

Derfor deltog danske cykelforbund og cykelryttere

Til cykelløbet deltog også det danske cykelforbund. Der var sendt danske ryttere afsted fra Dansk Bicycle Club (D.B.C.) til løbet i alle tre år. Samarbejdet mellem Nazityskland og Danmark var så tæt på cykelfronten, at man i 1938 og 1939 lavede et fælles cykelløb på tværs af grænserne, der hed Berlin-København.

Som professor Hans Bondes forskning viser, blev mange danske elitesportsudøvere i årene efter nazisterne magtovertagelse konfronteret med dilemmaer i forbindelse med udøvelsen af deres sport og deres respektive forbunds samarbejde med Tyskland. Men hvorfor fortsatte D.B.C. samarbejdet med et land, der i stigende grade viste aggression overfor dens jødiske befolkning og efter 1938 også overfor resten af Europa?

Årsagerne til deltagelse er forskellige og kan med fordel deles op i to spor. Der er et officielt perspektiv fra forbundenes side på cykelløbet og et uofficielt perspektiv, som er den individuelle cykelrytters motivation og gevinst ved deltagelse.

Fra forbundenes side kan dansk deltagelse i løbet muligvis forklares med den fremherskende europæiske "appeasement" politik, som accepterede naziregimets beslutninger i håbet om at undgå krig, som kom til udtryk på flere forskellige måder også i Danmark. Et eksempel er, at man i Danmark f.eks. nægtede asyl til tyske jødiske flygtninge med henvisning til dels ikke at ville provokere den store nabo i syd og dels ikke at ville skabe et jødeproblem i Danmark. Flere af de afviste omkom senere i nazistiske koncentrationslejre. Derudover kunne man samtidig positivt samarbejde på en række andre fronter både økonomisk og sportsligt.

Historiker Anders Nedergaard Bæk Petersen påpeger i en nylig specialeafhandling (der kan læses her: [Link til vore side??](#)), at de individuelle danske cykelrytters deltagelse i løbet først og fremmest var motiveret af, at det var en oplagt mulighed til at fremme deres

karriere og tjene nogle gode penge. Arne Pedersen, der som den eneste dansker gennemførte Großdeutschlandfahrt 1939, tjente eksempelvis 3500 kr., hvilket svarer til mere end 100.000 kr. i dag. Præmier i den størrelse, kunne man på dette tidspunkt kun drømme om at tjene i Danmark, og pengene var især vigtige, hvis man havde forhåbninger om at kunne dyrke sporten professionelt.

De danske cykelryttere klarede sig godt i løbet, og deltagelsen gav dem mulighed for at vise deres talent frem. Efter Großdeutschlandfahrt 1939 var der endda snak og håb om at blive inviteret til Tour de France. Ingen af de danske deltagere endte dog med at deltage i Tour de France, da niveauet i Tour de France alligevel var for højt.

På billedet ses cykelsportfører, Viktor Brack, og det tyske cykellandshold på Ordrupbanen efter sejren i Berlin-København løbet 1939. Brack arbejdede til dagligt også som chef for Hauptamt II i Adolf Hitlers private rigskancelli og blev en af hovedaktørerne i det såkaldte "Aktion T4", drabet af over 70.000 psykisk og fysisk handicappede. Han blev anklaget i retssagen mod tyske læger efter krigen og henrettet i 1948.

Großdeutschlandfahrt stod til at blive gentaget i 1940, hvor Danmark fik tilbuddet om at stille op med et helt hold bestående af 6 ryttere. Først den 16. april 1940, en uge efter den

tyske besættelse af Danmark, og vel og mærke kun knap 6 uger inden løbets planlagte start, blev det aflyst på grund af krigen.

Et fortsat dilemma

Spørgsmålet om deltagelse eller boykot ved sportsbegivenheder, som afholdes af lande, der på den ene eller anden måde er i strid med menneskerettighederne, er ikke ny. I et historisk perspektiv har sport og politik unægtelig været svært forbundet gennem tiden og stillet sportsudøverne og publikum i moralske dilemmaer. Tidligere eksempler på ukritiske idrætssamarbejder er blandt andet OL i Berlin i 1936, hvor nogle danske elitesportsudøvere valgte at deltage, mens andre boykottede. Højaktuelt og omstridt er den danske deltagelse i VM i Qatar. I kritikernes argumenter er tanken, at deltagelse er lig accept af værtslandets politiske handlinger. Kan politik og sport adskilles? Eller kan deltagelse sige lige så meget som en boykot?

Blogindslaget er blevet til med hjælp fra historikeren, Anders Nedergaard Bæk Pedersen. Han har stillet sit speciale "Großdeutschlandfahrt 1939 – en imperieskabende begivenhed?" og andet materiale til rådighed. Specialet er tilgængelig på Dansk Jødisk Museums hjemmeside.